

EVENTUS PRO COLLEGIS

ČASOPIS STUDENTŮ
ÚSS PDF UHK

23.
VYDÁNÍ

PROSINEC
2021

Vydání časopisu neprošlo jazykovou a stylistickou kontrolou. Za jazykovou a stylistickou stránku zodpovídají autoři jednotlivých příspěvků.

Úvodník

Jiří Drtina

Drahé kolegyně a drazí kolegové,
rok se s rokem sešel a doslova za dveřmi se nám tyčí Vánoce, svátky klidu a míru. Vánoční svátky jsou tradičně spojeny s dobrými skutky, láskou k bližním i k cizím a obdobím, kdy se snažíme zapudit zlo od našeho prahu i od našich myslí.

Jak ale víme, jaké skutky konat a co odhánět od prahu? Co to vlastně je dobro a co to je zlo? Pokud byste zastavili kolemjdoucího na ulici a zeptali byste se jej, jestli ví, co to dobro a zlo je, bez přemýšlení odpoví, že ano. Pak jej vyzvete, aby oba pojmy definoval. Nyní se pozastaví a bude chvíli přemýšlet. Možná je definuje názorným příkladem, možná je definuje vzájemným protikladem, možná je bude složitě popisovat anebo možná nebude umět odpovědět. Jak by také mohl.

Otázkou dobra a zla se zabývá lidstvo už od svého vzniku. Dobrem se stala sociální norma, která umožnila lidské společnosti společné soužití, a naopak zlo bylo to, co toto soužití narušovalo a co bylo davem odsuzováno a trestáno. Chammurapiho zákoník ze starověké Babylonské říše, zákony vzešlé v Parlamentu České republiky, a dokonce i zákony Evropské unie, ve všech těchto legislativních spisech se lidé snaží definovat dobro a zlo.

Na tuto otázku se snažilo přinést odpověď nejen právo, ale také náboženství. Ať víra ve staré pohanské bohy v dávné historii nebo monoteistická náboženství dnešních dní nás učí o dobru a zlu. Je však možné najít na tuto otázku odpověď, jež by nebyla zpochybňována a odmítána? Je vymezení dobra a zla objektivní fakt, nebo se jedná pouze o subjektivní úhel pohledu individuálního jedince?

A můžeme vůbec v této otázce nalézt pravdu, nebo pouze vlastní názor?

Tímto a mnohým dalším se zabývá prosincové číslo časopisu EVENTUS PRO COLLEGIS. V jednotlivých příspěvcích se setkáte s tématem dobra a zla v nejrůznějších podobách, jak se jako červená nit táhne z věty do věty a ze článku do článku. Ponořte se s námi do následujících odstavců a nalezněme dobro a zlo nejenom v textu, ale také každý sám v sobě samém. V mnohých otázkách naleznete odpovědi a v mnohých odpovědích naleznete otázky.

Veselé svátky vánoční a šťastný rok 2022 vám přeje redakční rada.

Obsah

Dobro a zlo – absurdní relativita	5
Luciferův efekt	14
Jak vnímají dobro a zlo kolegové a kolegyně	23
Rokův Bazilišek – nejnebezpečnější myšlenkový experiment všech dob	29
Poslání	33
Hra na oliheň – fenomén nebo další krvák?	38
Poezie z patologie	42
Z posluchárny na trať	46

Dobro a zlo – absurdní relativita

Jiří Drtina

V následujícím textu se budu zabývat otázkou, zda se dobro a zlo od sebe diametrálně liší, nebo zda se navzájem prolínají a odlišit jedno od druhého je složitější, než se může zdát. Einstein údajně k otázce dobra a zla prohlásil, že zlo samo o sobě neexistuje, neboť je to jen nepřítomnost dobra. Rozlišovat dobro od zla se učíme už jako malé děti na základě pohádek. V dospělosti nám, co je dobré a co je zlé, určuje právní legislativa, avšak v sociálních vědách je odlišení dobra od zla mnohem složitější, jak si nyní ukážeme.

Často se pojmy dobro a zlo berou jako dvě naprosto rozdílné věci, které spolu nemají nic společného. Pokud by to tak ale bylo, proč bychom se vůbec zabývali otázkou, jak je od sebe navzájem odlišit? Pokud se podíváme na psa, jednoznačně a bez přemýšlení řekneme, je černý. Nebudeme váhat, zdali není náhodou bílý nebo fialový. Když ale uvidíme určitou situaci, řekneme stejně jistě, je to dobro, je to zlo? Nedomnívám se. Nejprve bychom se však měli pokusit vyjasnit, co to dobro a zlo je.

Určitou definici nám poskytl na začátku Albert Einstein. Podobně se vyjadřuje i Chalíl Džibrán ve své knize Prorok: *„O dobru ve vás mohu mluvit, o zlu však nikoli. Neboť co jest zlo než dobro trýzněné svým vlastním hladem a žízní? Opravdu, když je dobro hladovo, tu hledá potravu i v temných slujích, a když žízní, pije i ze stojatých vod.“* (Džibrán, 2009, s. 58). V obou zmíněných případech se autoři nevyjadřují tak, abychom dokázali přesně určit bod dobra a bod zla, přesně je definovat. Je to proto, že dobro a zlo nejsou dva body, ale jedna přímka. A každý jedinec

po ní klouže chvílku k dobru a chvílku ke zlu, bez toho, aby se, stejně jako na přímce, dostal na jeden či druhý konec. Neboť když si myslíme, že jsme objevili absolutní dobro nebo absolutní zlo, vždy je možné se dostat i přes tuto hranici. Na cestě máme možnost jít doprava nebo doleva. A i když dlouho jdeme směrem doleva, vždy se můžeme zastavit a jít dál doleva, nebo se vrátit směrem vpravo. A stejně tak, jako vlevo a vpravo, tak i zlo a dobro je pouhým směrem. U každého okamžiku se zamýšlíme nad tím, zda se vydáme vpravo, směrem k dobru, nebo směrem doleva, směrem ke zlu. Mimochodem, spojení vpravo, vlevo a dobro, zlo je již zmiňováno v Bibli, v evangeliu dle Matouše. A po boží pravici stanuly ovcespasení a po levici kozy-zatracení.

Zkuste se nyní zamyslet a vzpomeňte si, které své chování za poslední týden byste označili za dobré a které za zlé. Každý z vás by našel jistě oboje, ale co z toho převažuje? Vzpomeňme na sedm smrtelných hříchů, které popisuje křesťanství: pýcha, lakota, hněv, obžerství, závist, lenost a smilstvo. Kolika z těchto hříchů jste za tento týden dopustili? A kolik dalších situací jste vyřešili, aniž byste se otázkou dobra a zla vůbec zabývali? Jak je vidět, rozlišování dobra a zla nás všechny provází po celý život a každý den. A není to vždy jednoznačné rozsuzování. Jednu modelovou situaci si nyní popíšeme.

Pokud bychom našli na ulici svazek pětistícovek v hodnotě sto tisíc korun, pravděpodobně bychom jej odevzdali na nejbližší policejní stanici. Pokud na ulici nalezneme desetikorunu, pravděpodobně ji skryjeme ve vlastní kapse. V čem je ten rozdíl, na jehož základě jsme své chování přehodnotili? Pokud opomeneme právní rámec, není tu rozdíl. Hodnota je zde vedlejší, jde o čin, který jsme provedli. Přisvojili jsme si něco, co není naše. Něco, na co

někdo jiný musel vynaložit úsilí, aby to získal. Nepoložili jsme si při tom otázku, jestli konám dobře. Své rozhodnutí si zdůvodníme zanedbatelnou hodnotou nálezu a nad svým chováním se vůbec nepozastavíme.

Mnohdy ale je rozlišení dobra od zla ještě složitější než v uvedeném příkladě. Tady si dokážeme po krátkém zamyšlení uvědomit, že je to špatně, co jsem provedl. Ale jedná se o fiktivní zjednodušenou situaci, která se nezabývá okolnostmi chování.

Rozeznat dobro od zla se nám může na první pohled jevit jako jednoduché. Víme, že krádež, vražda a agresivita je zlo. Podpora, pomoc, přátelství je dobro. Zdá se to tak snadné, ale co když tyto činy zasadíme do kontextu? Relativitu dobra a zla se vám pokusím ukázat na následujícím příběhu.

Pokud napíšu, že chlapec, ani ne desetiletý, pravidelně okrádal prodavače, hned jeho jednání označíme za zlé. Nyní detailněji nastíníme okolnosti, které ke krádeži vedly: Spojené státy americké, 40. léta 20. století. Malý chlapec, který se narodil polským přistěhovalcům, vyrůstá v prostředí plném násilí. Je bit v církevní škole jeptiškami, na ulici svými vrstevníky a nejhorší chvíle zažívá doma. Jeho otec ho surově bil již od malička, matka buď situaci přihlížela, nebo jej týrala také. V pouhých pěti letech byl svědkem toho, jak otec ubil jeho jediného přítele a člověka, který mu byl v životě jedinou oporou, a to jeho staršího bratra. Domov, škola, ulice, neměl žádné místo, kde by byl v bezpečí, všude na něj čekalo pouze násilí a utrpení.

Po odchodu otce z domu chlapci nezbyl nikdo jiný než matka, fanatická katolička, a dva mladší sourozenci. Rodina neměla dostatečný příjem a děti často hladověly. Tak se chlapec rozhodl, že svým sourozencům zajistí jídlo na úkor

svého bezpečí. Prodavačům kradl chléb a mléko, které dával svému malému bratru a sestře. Na tomto místě příběh přeruším. Kolik z vás by teď chlapce označilo za zlého? Možná bychom neřekli, že to, co dělal, bylo dobře, ale možná jsme pocítili s chlapcem alespoň soucit. Jak bychom jej mohli označit za zlého, když živí své mladší sourozence, tak jak jen dokáže?

Schválně jsem se po celou dobu příběhu vyhýbal jménu toho chlapce. Jednalo se o Richarda Kuklinského, o člověka, kterého svět bude jednou znát jako největšího sériového a nájemného vraha celých lidských dějin. Richard bude za padesát let od popsaného příběhu odsouzen za pět vražd (odhad vyšetřovatelů až dvě stě), přičemž jeho vynalézavost při zabíjení a mučení neznala hranic. (Carlo, 2014). Kolik z vás nyní cítí k Richardovi jakékoliv sympatie? Možná teď Richarda považujete za největší zlo, a tak vnesu trochu světla do temnoty. I přes to, jakých hrůz se dopustil, nikdy nebyl ochoten vztáhnout ruku na dítě a nezabil žádnou ženu. Mezi jeho oběti patří pedofilní násilníci, které zabíjel jenom kvůli jejich činům. V jiném případě Kuklinsky obětoval velký drogový obchod proto, aby zachránil několik desítek sexuálně zneužívaných dětí z domu mafie. Dle psychiatra FBI všechny biologické a psychické rysy kvalifikovaly Kuklinského pro výkon rizikových povolání na ochranu společnosti – pyrotechnici, hasiči a podobné profese. Avšak výchova a prostředí ho změnilo v dokonalý stroj na zabíjení. A zde se zamyslete nad otázkou: Byla popisovaná postava černá, nebo bílá? Já tvrdím, že byla na zmíněné přímce, na škále dobra a zla, na škále, na níž se pohybuje my všichni a snažíme se zjistit, který směr na přímce vede k dobru a který ke zlu.

Naše vnímání a rozlišování dobra a zla je ovlivňováno prostředím, ve kterém žijeme. Snažíme se rozlišit dobro od

zla a zase naopak. A stejně jako byl svým prostředím ovlivněn Kuklinský, byli vytvořeným prostředím při rozhodování se mezi dobrem a zlem ovlivněni i účastníci Stanforského vězeňského experimentu, který vedl psycholog Philip Zimbardo. V tomto experimentu se naplno ukázala síla prostředí. Přestože lidé věděli, že se jedná o hranou roli a celé je to „hra“, projevili své zlé já, plné krutosti a bezohlednosti. Dopouštěli se činů, které by ve svém reálném životě považovali za zlé, ale zde, kde jim byla dána moc, se otázkou rozlišení dobra a zla již nezabývali. Po předčasném ukončení experimentu se účastníci navrátili zpět ke svým rodinám a běžným životům, zpět do pozice laskavého otce a spravedlivého šéfa. (Ludwig, 2018, online).

Samotného Philipa Zimbardo se ptali, co on považuje za dobro a zlo. Psycholog popsal dobro jako *„činnost jedinců vedoucí k lepšímu fungování celku, jehož jsou součástí.“* Sám autor však připustil, že tato definice nechává až příliš velkou volnost pro interpretaci, co to je lepší fungování celku. (Ludwig, 2018, online). Dle této definice by si každý mohl dobro a zlo vyložit zcela naopak. Navíc může taková definice svádět i k výkladu, že pokud k lepšímu fungování celku vede zlá cesta, konáme vlastně dobro, když se jí vydáme, podle úsloví účel světí prostředky. To ukazuje i následující příklad.

Dvacáté století přineslo rapidní vývoj ve všech oblastech lidské činnosti. Některé země se vyvíjely rychleji, některé pomaleji. A některé země změnil jediný člověk. Tímto příkladem a příkladem rozlišování dobra a zla dle definice Philipa Zimbardo je Čína a její bývalý vůdce Mao Ce-tung. Mao byl synem bohatého rolníka, jenž se pozvedl až na pozici nejmočnějšího člověka Číny. Za své vlády proměnil Čínu ze zemědělské oblasti v průmyslovou velmoc a téměř

zdvojnásobil čínskou populaci. Pokud bychom zde vypravování ukončili, byl by vůdce Ce-tung na naší škále dobra a zla označen za dobrého. Veškerý pokrok, který prosadil, se však mohl uskutečnit jenom za cenu hladomoru, porušování lidských práv a hromadných poprav. Odhadovaný počet obětí jeho vlády je 77 milionů lidí. Co je dobro a co zlo? Podobná otázka byla položena i čínské veřejnosti a 85 % dotázaných je přesvědčeno, že zásluhy Mao Ce-tunga převažují nad jeho chybami. (Drbohlav, 2015, s. 174). Skutečně lidé v Číně vnímají dobro a zlo tak, jak to ukázal průzkum? Jsou ovlivněni prostředím, stejně jako byli svými prostředími ovlivněni Kuklinský a účastníci Stranfordského experimentu? Opět se ukazuje, že prostředí ovlivňuje naše rozlišování dobra a zla. A také to, že dobro a zlo je navzájem provázané. Bylo dosaženo dobra pomocí zla. A je takové dobro ještě vlastně dobrem, anebo již se dobro pod vlivem zla stává zlem? Dobro a zlo jsou části té vzpomínané přímky. Přímky, která nám ukazuje také to, že i v největší temnotě se skrývá světlo, a i nejjasnější světlo vrhá tmavý stín.

Jak jsem již psal na samém počátku, s otázkou dobra a zla a rozlišováním mezi nimi se setkáváme již jako děti v té nejjednodušší formě, tj. v pohádkách. Na první pohled to bývá jednoduché, na jedné straně dobro a na druhé straně zlo, které vždy prohraje. Jasně vymezeno, tohle je dobrá postava, tohle je zlá postava. Pro děti to je vhodné. Na pohádkách se učí chápat to, co je dobro a co je zlo. Jsou však pohádky, které nám ukazují svět v barvě bílé a černé, vhodné jako příklad, na němž se učíme rozlišovat dobro a zlo? Pro děti možná ano, ale pokud se na ně podíváme dospělými očima, již černo-bílý svět vnímáme v odstínech šedé. Za příklad poslouží oblíbená Červená karkulka.

Ten příběh známe všichni. Maminka pověří Karkulku, aby babičce donesla v košíku láhev vína a bábovku. Dostane ponaučení, jak se má po cestě chovat a vyráží. V lese potká vlka, který se od ní dozví, kam a proč jde. Vlk Karkulku předběhne, v domku sežere babičku a po proslulém rozhovoru i nebohou Karkulku. Následně usne v posteli, přijde myslivec, vlka rozpárá a obě dámy zachrání. Všichni tři pak společným úsilím zašijí vlkovi do břicha kamení a ten následně přepadává do studně a umírá. Šťastný konec, zlý vlk byl zabit a nebohé oběti jsou zachráněny.

Tak, a teď se zkuste zamyslet nad celým příběhem hlouběji. Která postava je zlá a která dobrá? Začneme „kladnými“ postavami. Maminka: pošle malé dítě přes les samotné i přesto, že ví o nebezpečích, která v lese číhají. Je maminka dobrá? Myslivec: zachrání babičku a Karkulku, následně zašije vlkovi do břicha kameny a sleduje, jak se pomalu utopí. Je myslivec dobrý? Teď zlý vlk: Podvedl Karkulku i babičku a uspokojil jednu ze základní potřeb Maslowovy pyramidy. Je vlk zlý? Karkulka a babička: obě se vlkovi pomstily za to, co provedl. Pokud by jej chtěly pouze zabít, nebylo možné užít ten nůž, kterým je myslivec vysvobodil? Bylo nutné přistoupit k takto krutému jednání? Co tady chápeme jako dobro a co jako zlo? A která postava je zde dobrá a která špatná? Každá z těch postav se projevila i jako dobrá, i jako zlá. Pohlížejme na každý, i ten nejjednodušší, příklad odstíny šedé, neboť nic není pouze bílé, nebo pouze černé.

Z oblasti pro děti utečeme do filmů klasických. Respektive do seriálu, konkrétně do seriálu Dexter. Protagonistou tohoto seriálu je technik policie, který pomáhá objasňovat vraždy. Zároveň je sériovým vrahem řídicím se pravidlem zabít pouze lidi, již nebyli za své zlé

skutky potrestání. Do role dobra zde máme postaveného dobrého sériového vraha, který zabíjí zlé sériové vrahy. Scénáristé zde pracují s námětem, který je i tématem celého článku. S relativitou dobra a zla a s obtížností, s jakou mezi nimi rozlišujeme.

Tento článek měl na příkladech, vymyšlených i historických, poukázat právě na to, že pojmy dobro a zlo jsou absurdně relativní. Záleží na okolnostech, které čin provázejí, na společnosti, která čin umožní a následně jej posuzuje. Pohlížejte na svět ve více barvách než jenom ve dvou. Možná i přes všechno, co zde bylo psané, si stále kladete otázku jsem dobrý, nebo jsem zlý? Nejste ani dobrý, ani zlý, a stejně tak jste dobrý, jako jste zlý. Možná to lépe vyjádří opět ve svém Prorokovi Džibrán: *„Jste dobří, když jste jednotni se sebou. Ale když nejste jednotni se sebou, nejste zlí. Neboť rozdělený dům není doupětem lupičů; jest jen rozděleným domem. A loď bez kormidla může bezcílně bloudit kolem nebezpečných úskalí, a přece nemusí klesnout ke dnu.“* (Džibrán, 2009, s. 58).

A na úplný závěr jedna otázka, kterou pokládám všem a zároveň nikomu: Na základě toho, co jsme si ukázali, na základě toho, co víme, na základě relativity našich činů – kdo jsme, abychom mohli vůbec posuzovat, co je dobro a co je zlo?

Zdroje

CARLO, Philip. *Ledař: Zpověď nájemného vraha*. Praha: Knižní klub, 2014. 519 s. ISBN 978-80-242-4297-2.

DRBOHLAV, Andrej. *Psychologie masových vrahů*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2015. 312 s. ISBN 978-80-247-5599-1.

DŽIBRÁN, Chalíl. *Prorok*. Praha: DharmaGaia, 2009. 92 s. ISBN 978-80-7436-003-9.

LUDWIG, Petr. Vědecké vysvětlení dobra a zla: proč jsou někteří lidé zločinci a jiní hrdinové?. In: *National Geographic Česko* [online]. Praha: VLTAVA LABE MEDIA a.s., 2018 [cit. 2021-12-04]. Dostupné z: <https://www.national-geographic.cz/magazin-ng/vedecke-vysvetleni-dobra-a-zla-proc-jsou-nekteri-lide-zlocinci-a-jini-hrdinove-20180812.html>.

Luciferův efekt

Lenka Červenáková

V následujícím článku bych vám chtěla představit monografii od známého psychologa Philipa Zimbarda *Luciferův efekt: jak se z dobrých lidí stávají lidé zlí* a danou problematiku sociální psychologie, kterou kniha rozebírá. Název odkazuje na biblický příběh a proměnu oblíbeného božího anděla Lucifera, který je v Písmu svatém znám jako Jitřní hvězda, na ďábelského Satana. Lucifer padl, neboť se provinil dvojnásobným hříchem, a to neposlušností k Bohu a pýchou. S takovou transformací se můžete setkat v běžném lidském světě, kdy se obyčejní lidé změní na pachatele trestných činů či jiného zlého jednání. (Zimbardo, 2021)

Z počátku vás seznámím se samotným autorem profesorem Philipem Georgem Zimbardem za účelem ukázat biografické prvky, jež měly vliv na jeho odbornou práci a zkoumání. A současně se domnívám, že je důležité poznat tak významnou osobnost sociální psychologie. Zimbardo se narodil 23. března v roce 1933 v kulturně rozmanitém New Yorku v dobách velké hospodářské krize. Pochází z rodiny italských imigrantů. Jeho prarodiče během velké sicilské přistěhovalecké vlny emigrovali do Ameriky, kde se pak Zimbardovi rodiče Margaret a George narodili. Rodiče pocházeli z chudých poměrů a nedostalo se jim ani velkého vzdělání. (Zimbardo, Harwig, 2021)

Zde se pozastavíme nad dětstvím a prostředím autora, které má na osobnost jedince značný vliv. Známý profesor vyrůstal s třemi sourozenci v Jižním Bronxu, který v té době zastávalo pozici ghetta. Jak zmiňuje sám autor: „*Přežít v městském ghettu znamená vytvořit si strategie*

„umění života na ulici.“ (Zimbardo, 2021, s. 15) Aby si ji jedinec osvojil, musí dešifrovat jemné situační náznaky signalizující, kdy se někomu vzepřít nebo se naopak podrobit. V takovém prostředí se již brzo a přímo člověk setkával s kriminalitou různého věku. Chudé poměry rodiny zapříčinila častá nezaměstnanost otce, kdy byla rodina nucena žít na státní podpoře ve formě šeku a potravin z potravinové banky, což bylo pro Zimbarda ponižující veřejnou ostudou. Tyto vlivy prostředí značně zapůsobili i na jeho budoucí zaměření výzkumné činnosti související s psychologií zla, násilím, anonymitou či agresí. (Zimbardo, Harwig, 2021)

Jediné východisko z nepříznivé situace chudoby viděl ve vzdělání. Prostředí školy bylo pro něj místem, kde nebyly nepříjemné jevy jako chaos či nepořádek, kterými byl ve svém lokálním prostředí obkloповán. Jeho láska ke vzdělávání mu pak přinesla významnou pozici v oboru psychologie a učitelství na Yale, New York University, Columbia University a na Stanfordově univerzitě. Kromě psychologie zla a moci se ve své odborné činnosti zabývá také tématy kognitivní disonance, ovládnutí mysli druhých lidí (mind control), psychopatologií, výzkumným užitím hypnózy, psychologií času a tématem lidské neschopnosti. (Zimbardo, 2005)

Psychologie zla

Následující část přiblíží hlavní teorii zmíněného díla, konkrétně psychologii zla. Zimbardo jako sociální psycholog zkoumá zlo dle situacionistického přístupu, který zdůrazňuje zejména situační determinanty chování oproti tradičnímu pohledu psychologie, která spatřuje příčiny špatného jednání v dispozicích člověka. Tento tradiční

přístup má i většina lidí, kdy přeceňují význam dispozic člověka a zároveň podceňují sílu situace na jednání. Tendence při vysvětlování lidského chování tíhnout k dispozicím člověka se označuje jako základní atribuční chyba (Fundamental Attribution Error). Sociální psychologie se pak při vyhodnocování příčin chování jedince ptá, do jaké míry lze jeho jednání přičítat faktorům v jeho okolí, situačním proměnným a jedinečným podmínkám daného prostředí. (Zimbardo, 2021)

Zlo je možné definovat jako úmyslné chování či snaha k takovému chování přimět jiné, které ponižuje, odlidštuje, poškozují, ničí nebo zabijí jiné lidi. V tomto případě se jedinec stává plně zodpovědným za své cílené motivované činy mající řadu negativních důsledků pro ostatní lidi, proto se do toho nezahrnují náhodné nebo neúmyslné škodlivé důsledky a širší podoby institučního zla, jako například chudoba a předsudky. (Zimbardo, 2005) Tradiční koncept vnímá zlo esenciálně, tedy přísně rozděluje dobré versus zlé lidi. Tímto pohledem se zlo zjednodušuje a dobré lidi pak zbavuje veškeré odpovědnosti. Zato alternativní koncept posuzuje zlo inkrementálně, tudíž jako něco, čeho jsou všichni lidé za určitých podmínek schopni. A tvrdí, že se lidé dokážou naučit být dobří i zlí bez ohledu na jejich genetické vybavení, typ osobnosti či rodinnou historii. (Zimbardo, 2021)

Dle autora je důležité získat na zlo blízký či osobní náhled. I když to bude výslovně ošklivý pohled, ale pouze prozkoumáním a pochopením příčin zla se můžeme naučit ho změnit nebo zmírnit pomocí rozumných rozhodnutí a nápaditého přístupu k veřejným otázkám. Proto na začátku knihy uvádí několik závažných příkladů z lidské historie ukazující, čeho zlého jsou lidé schopni. Jako první zmiňuje inkvizici, která vznikla za účelem najít a zlikvidovat

čarodějnice. Hlavním textem pro inkviziční soudce bylo tzv. Kladivo na čarodějnice (Malleus Maleficarum) označující čarodějnice za ty, které svádějí lidi ke zlým činům. Z dobré podstaty vymýcení zla vedlo k vytvoření nového systému masového teroru, mučení a likvidace lidí. Toť je jeden z prvních příkladů využití dispozičního pohledu na člověka za účelem pochopit, odkud se bere zlo a jak se ho zbavit. (Zimbardo, 2021)

Dále Zimbardo rozvádí další zločiny proti lidskosti, a to konkrétně genocidu, znásilňování a teror. Genocida není v lidské historii výjimečným jevem. Například ve 20. století můžeme poukázat na vyvražďování Židů nacisty, početné zabíjení Rusů za vlády Stalina, krvavou politiku Mao Ce-tunga, zabíjení Kurdů pod velením Saddáma Husajna v Iráku či na genocidu ve Rwandě. Zde vyvstává otázka, co je potřeba k tomu, aby občané jedné společnosti tak moc nenáviděli příslušníky jiné skupiny, že jsou je pak schopni segregovat, mučit, a dokonce i zabít. Postačí vytvořit představu nepřítele, což je psychologická konstrukce zarytá hluboko v myslích lidí díky propagandě, která probíhá na rovině slov a vyobrazení. To vše začíná zkonstruováním stereotypní představy o druhých, tedy jejich dehumanizovaným vnímáním. Je to vždy spojeno se silnými emocemi strachu a nenávisti. (Zimbardo, 2021)

Významné proměnné Luciferova efektu

Nutnou součástí procesu přeměny člověka na zlého jedince je dehumanizace a morální vyvázanost. S teorií morální vyvázanosti přišel Zimbardův kolega ze Stanfordovy univerzity Albert Bandura. Teorie odhaluje to, jak lehké je se odpoutat od morálního jednání při využití dehumanizace potenciální oběti. Síla dehumanizace je tak silná, že postačí

jedno slovo ke zvýšení agresivity vůči cílové osobě. V Bandurově experimentu stačilo samotné přirovnání neznámých lidí, že se chovají „jako zvířata“, což vyvolalo změnu mentálního obrazu o těchto cizích lidí u zúčastněných studentů a toto nové mentální nastavení mělo značný dopad i na chování studentů, kteří se pak nezdržovali používat větší násilí vůči těmto cizím lidem. (Zimbardo, 2005)

Nelze zapřít další silnou proměnu v rámci Luciferova efektu, a to působení anonymity na vyvíjející se intenzitu lidského násilí. Jak je vám již známo ze studia na oboru sociální patologie a prevence, se například v městském prostředí objevuje vyšší kriminalita a násilí oproti venkovskému, která je právě zapříčiněná vysokou anonymitou ve městě. Dle Zimbarda (2005) vše, co vyvolává u člověka pocit anonymity, snižuje jeho smysl odpovědnosti a vytváří potenciál, aby daný člověk jednal zlým způsobem, až situace umožní násilí. Působení anonymity můžete také spatřit v lidské kultuře v rámci přeměny neagresivního jedince na bojovníka schopného zabít (voják). K této přeměně napomáhá změna jejich vnějšího vzhledu pomocí uniforem, masek či pomalováním obličeje, a poté vlivem vzniklé anonymity mizí častá vnitřní soustředěnost na soucit s jinými a starost o ně.

S výše zmíněnou proměnou anonymity souvisí i role kognitivních kontrol. Ty u jedince řídí chování způsobem sociálně žádoucím a přijatelným vlastní osobě. Zlé jednání lze uskutečnit právě vyřazením těchto kontrolních procesů, jejich blokováním, minimalizací nebo přesměrováním. Tím se poté potlačí svědomí, sebeuvědomování, osobní odpovědnost dotyčného, jeho povinnosti, závazky či mravnosti a posuzuje dále dle nákladů a užitku daných činů. K tomu jedinec dochází prostřednictvím dvou

strategií, a to snížením příznaků sociální odpovědnosti a poklesem jeho zájmu o sebehodnocení. V první strategii mizí zájem o sociální hodnocení a potvrzení, a to nejlépe při působení anonymity. A druhá strategie tlumí následně sebekontrolu, která zakládá na postupech měnící stav vědomí (drogy, silné emoce, hyperintenzivní akce) a předává odpovědnost na ostatní lidi. (Zimbardo, 2005)

Stanfordský vězeňský experiment

V díle rozebírá autor do detailů svůj zrealizovaný a velmi známý Stanfordský vězeňský experiment, na kterém se také demonstrují již uvedené proměnné Luciferova efektu. Experiment se uskutečnil 14. srpna v roce 1971. Na jeho přípravě a následné průběhu se také podílel vysokoškolský student David Jaffe, bývalý vězeň Andrew Carlo Prescott a dva postgraduální studenti Curtis Banks a Craig Haney. Do experimentu se vybralo 24 psychicky stabilních dobrovolníků na základě předchozích psychologických vyšetření, aby se vyloučily možné dispoziční vlivy. Studenti dostávali za účast odměnu 15 dolarů za den. Původně měl trvat 14 dní, ale po 6 dnech byl předčasně ukončen. (Pechová, 2011)

Smyslem experimentu bylo zjistit, jak změní role dozorce a vězně člověka, jeho přizpůsobení této roli a jak rychle si jedinec osvojí tuto novou identitu. A zároveň tento výzkum měl účel odlišit, co si lidé v sobě přinesou do vězení, od toho, co v nich probudí. Prozatímní vězení bylo vytvořeno ve sklepní místnosti Jordanovy koleje na Stanfordově univerzitě. Úkolem studentů bylo po dobu výzkumu fungovat a chovat se dle role dozorce či vězně, které jim byly náhodně přerozděleny (12 vězňů a 12 dozorců). Vše to

začalo reálným pozatýkáním studentů-vězňů policisty z policejní služby v Palo Alto. (Zimbardo, 2021)

Vězně čekal vstupní „rituál“ do věznice. Museli se vysvléknout donaha a před fasováním uniformem byli postříkáni údajným přípravkem proti vším. Vězeňská uniforma se skládala ze žlutohnědé mušelínové blůzy s našitým identifikačním číslem. Jako náhrada oholení hlavy dostali vězni na hlavu ženské silonky. Pokrytí hlavy sloužila jako metoda vedoucí k vymazání jednoho ze znaků individuality jedince a posílit tak anonymitu mezi vězni. Také dostali gumové přezůvky a na jeden kotník jim byl připevněn řetěz jako symbol uvěznění. Neměli povoleno nosit žádné spodní prádlo. Vězni byli rozmístěni do cel po třech. Dozorci byli také v uniformách sestávající z košile, kalhot, píšťalky, obušku a zrcadlových brýlí pro posílení anonymity.

Následně dozorci představili předpisy platící pro pobyt ve vězení. V rámci těchto nařízení mohli být vězni oslovováni pouze svými přidělenými čísly a dozorce svými tituly (pan dozorce), což taky zapůsobilo na odosobnění (deindividualizaci) a dehumanizaci studentů-vězňů. Vězni měli přesně daný program zahrnující budíček, přepočítávání, snídane, vyhrazený čas na toaletu, oběd, povinné práce, večeři a večerku. Dozorci se po třech střídali v rámci denní, noční a ranní směny. (Zimbardo, 2021) Aby se počáteční symbolické vězení změnilo ve skutečně fungující vězení v myslích vězňů a dozorců, používaly se psychologické konstrukty vycházející z moci a bezmoci, nadvlády a poddanství, svobody a otroctví, kontroly a vzpoury, pravidel donucování a omezujících rolí, identity nové role a již zmíněné anonymity. (Zimbardo, 2005)

Po prvních několika dnech začínají mít větší vliv negativní situační síly než pozitivní dispoziční tendence, tedy zlo situace vyhrávalo nad dobrými lidmi. Dozorci začali sadisticky ponižovat vězně, ubližovat jim, způsobovali jim trápení jako lidem s nižším statutem. Příhodné je uvést upřímnou výpověď jednoho z dozorců: *„Jsem postupně více vtažen do dění, než tomu bylo předchozí den. Líbilo se mi otravovat vězně o půl třetí ráno. S potěšením jsem sadisticky přiosťřoval vztahy mezi nimi“* (Zimbardo, 2021, s. 151). Zato u některých vězňů (dříve zdraví studenti) se projevíly patologické sklony, citové zhroucení, kvůli kterému muselo být propuštěno 5 vězňů během prvního týdne. Jeden z nich byl Stew-819, který poté vypověděl: *„Vězení narušilo i moje vnímání času, protože každodenní mučivé okamžiky se zdály nekonečné ve srovnání s chvílemi, kdy je člověku dobře. Nejhorší na celém zážitku byla deprese, která u mě začala kvůli neustálé šikaně a nemožnosti se dostat ven. Nejlepší bylo, když mě pak konečně propustili.“* (Zimbardo, 2021, s. 152) Lépe přizpůsobivý jedinci pak slepě dodržovali příkazy a poslouchali autoritu. Kvůli zvyšující úrovni násilí a degradace ze strany dozorců vůči vězňům, se výzkum ukončil. Naštěstí se u zúčastněných studentů neobjevily žádné trvalé negativní následky. (Zimbardo, 2005)

V další části knihy *Luciferův efekt; jak se z dobrých lidí stávají lidé zlí* autor rozebírá mučení zajatců americkými vojáky ve věznicí Abú Ghrajb. Celkově vám dílo nabídne zcela jiný psychologický pohled na špatné lidi a příčiny jejich zlého chování, přitom tím autor zásadně neospravedlňuje tyto zločiny. Na druhou stranu se čtenář musí trochu „obrnit“ při detailních popisech například genocidy ve Rwandě, kde používali hrůzné metody mučení. Celkově je kniha napsaná velmi srozumitelně, že člověk

nemusí mít rozsáhlé znalosti z psychologie a porozumí jasně vysvětleným odborným termínům. Doporučovala bych tuto knihu lidem, kteří se zajímají o práci ve věznici či u policie a chtěli by více porozumět špatnému jednání pachatelů a jejich mentalitě. Kdyby vás osobnost Philipa Zimbarda zaujala a zajímají vás jiná psychologická témata než psychologie zla, tak dále napsal knihy jako svůj memoár *Paměti psychologa*, *Nesmělost* nebo *Odpojený muž*. A pokud by vás zajímal průběh Vězeňského Stanfordského experimentu a nemáte k dispozici knihu, doporučuji jeho rozhovor s moderátorem Danielem Stachem z roku 2015 v rámci pořadu ČT Hyde park civilizace.

Zdroje

- PECHOVÁ, Olga. Stanley Milgram, Philip Zimbardo a další sociální psychologové. In: PECHOVÁ, Olga. *Psychologie agrese a destruktivity*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2011, s. 15–16. ISBN 978-80-244-2928-1.
- ZIMBARDO, Philip. *Moc a zlo: sociálně psychologický pohled na svět*. Praha: Moraviapress, 2005. 199 s. ISBN 80-86181-80-4.
- ZIMBARDO, Philip. *Luciferův efekt: jak se z dobrých lidí stávají lidé zlí*. Praha: Academia, 2021. 628 s. ISBN 978-80-200-3281-2.
- ZIMBARDO, Philip, HARTWIG, Daniel. *Philip Zimbardo: paměti psychologa*. Praha: Portál, 2021. 278 s. ISBN 978-80-262-1748-0.

Jak vnímají dobro a zlo kolegové a kolegyně

Lenka Červenáková

Následující studentská anketa navazuje na článek *Luciferův efekt*, který se zabývá přeměnou dobrého člověka na zlého. Pro srovnání a celkový náhled jsem zahrнула do ankety i otázky týkající se dobra. Studentská anketa byla realizována napříč všech ročníků Ústavu sociálních studií jak u studentů prezenční, tak i kombinované formy. Celkem se ankety zúčastnilo 63 studentů, kdy většinu (60 zúčastněných) zastupují ženy a zbylí tři respondenti jsou muži. Anketa zahrnuje i rozsáhlou věkovou strukturu respondentů od 19 let do 49 let věku. Z tabulky 1 můžeme vidět, které ročníky se ve větší či menší míře zúčastnily studentské ankety.

Tab. 1 *Struktura respondentů v rámci ročníků*

Bakalářské studium	Prezenční forma	Kombinovaná forma
1. ročník	16	6
2. ročník	13	4
3. ročník	12	4
Magisterské studium	Prezenční forma	Kombinovaná forma
4. ročník	3	0
5. ročník	4	1

V další části uvedu přímé citace odpovědí náhodně vybraných studentů z jednotlivých ročníků, které představují různé pohledy studentů na dobro a zlo. Přímé citované odpovědi nejsou reprezentativní pro daný celý ročník, ale jsou příkladem různorodých názorů na dotyčné téma. A poté celkově okomentuji, jak studenti formulovali své odpovědi. První otázka v dotazníkovém šetření byla: *„Co pro Vás znamená dobro? Jak byste ho popsali?“* V následujícím textu přináším vybrané odpovědi respondentů:

- 1. ročník:
 - *„Pokud někomu působím radost, nezpůsobuji někomu bolest, neubližuji a uvědomuji si vděčnost za to, co mám.“* (žena, 20 let, prezenční forma)
 - *„Chovat se tak, jak bych chtěla, aby se druzí chovali ke mně.“* (žena, 29 let, kombinovaná forma)
- 2. ročník:
 - *„Dobro pro ně znamená dělat skutky v souladu nejen s mým svědomím, ale i s vědomím toho, že nikomu záměrně neubližují, neškodím a pomůžu jim to.“* (žena, 21 let, prezenční forma)
 - *„Dobro by mělo být spravedlivé pro všechny strany.“* (žena, 27 let, kombinovaná forma)
- 3. ročník:
 - *„Dobro je něco na co si nemůžeme fyzicky šáhnout. Je to nějaká vlastnost, kterou má každý nás v sobě ukrytou. Někteří své dobro dávají najevo tím, že pomáhají ostatním nebo svou věrností a láskou k ostatním. U některých lidí hned na první pohled poznáte, že jsou ve svém nitru*

dobří. U jiných musíte zapátrat, protože své dobro mají hluboko skryto. Vyhrává ten, kdo ho najde." (žena, 21 let, prezenční forma)

- *„Nejvyšší konání lidského individua, která vychází z lidských cností.“* (žena, 38 let, kombinovaná forma)
- 4. ročník:
 - *„Je to těžké popsat, ale dobro pro mě znamená například nepáchání zla ve smyslu nezištné pomoci, dobrých skutků, vstřícnosti, obětavosti, řešení problémů, podpory, přátelskosti, brát ohled na druhé, úcty, lásky, pravdy...“* (žena, 22 let, prezenční forma)
- 5. ročník:
 - *„Chovat se tak, jak nejlépe dovedeme, pomáhat druhým, šířit kolem sebe lásku, a ne negativní energii.“* (žena, 23 let, prezenční forma)
 - *„Protiklad toho špatného.“* (žena, 24 let, kombinovaná forma)

Každý člověk vnímá a vysvětluje si dobro svým osobitým způsobem. Avšak napříč studentskými odpovědi můžeme najít podobné znaky. Například studenti obdobným způsobem vysvětlovali dobro i jednoslovnými či jednoduchými větami jako pomoc, láska, radost, štěstí, laskavost, poctivost, dobré skutky, altruismus apod. Dále obvykle vymezovali dobro jako protiklad zla a špatného jednání. Také zde jsou studenti, kteří vidí dobro v čistém svědomí nebo v prospěšné činnosti. Například si můžete všimnout v druhém příkladu spadající pod 1. ročník, že daná odpověď je vlastně formulací kategorického imperativu, se kterým přišel významný filozof Immanuel Kant a tento imperativ považoval za základ přirozené morálky.

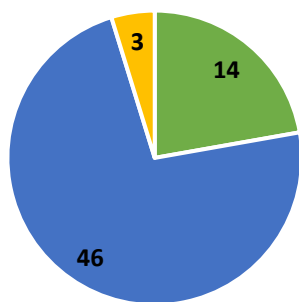
Druhá otázka byla položena stejným způsobem, akorát se ptala na význam zla. Tato otázka tedy vypadala: „Co pro Vás znamená zlo? Jak byste ho popsali?“ Respondenti uváděli následující odpovědi:

- 1. ročník:
 - „Chování mířené proti společnosti. Chování bez známek soucitu. Neochota pomoci. Hrubost. Agresivita. Ale rozhodně ne např. deviantní chování, to považuji do jisté míry za nemoc nebo handicap.“ (žena, 20 let, prezenční forma)
 - „Zlo je naší součástí stejně tak, jako dobro. A občas se potřebuje dostat ven. Jinak by to nefungovalo. Je to opět stav mysli.“ (žena, 23 let, kombinovaná forma)
- 2. ročník:
 - „Něco negativního, ale ne vždy na škodu.“ (žena, 22 let, prezenční forma)
 - „Nenávist.“ (žena, 23 let, kombinovaná forma)
- 3. ročník:
 - „Jednání, které je se neohlíží na následky a které je společností vnímáno jako nežádoucí a nebezpečné.“ (muž, 23 let, prezenční forma)
 - „Nenávist, lhostejnost, nemravnost.“ (žena, 49 let, kombinovaná forma)
- 4. ročník:
 - „Zlo má mnoho podob. Můžou to být zákonem dané trestné činy a přestupky. Zlo je však někdy i v mezilidských vztazích.“ (žena, 22 let, prezenční forma)
- 5. ročník:
 - „Změť chaosu, nedůvěry, podrazáctví, falše, strachu.“ (žena, 24 let, prezenční forma)

- „*Současná situace a řešení covid-19 v ČR.*“ (žena, 24 let, kombinovaná forma)

Ve způsobu odpovídání na druhou otázku se objevují podobné formulace jako u odpovědí předchozí otázky. Studenti například popisovali zlo jako absence dobra či jeho protiklad. Většina respondentů si spojuje zlo s nenávistí, násilím, strachem, záměrným hostilním chováním či s hrozbou. Někteří studenti také vidí zlo v nevědomosti nebo k němu přistupují jako k hodnocení vytvořeným samotným člověkem pro situace způsobující stres. Druhá uváděná odpověď z 1. ročníku vyjadřuje alternativní koncept zla, který ho vnímá inkrementálně, tedy že každý člověk je schopný zla.

Změnil se Váš pohled na dobro a zlo během studia na Ústavu sociálních studií?

■ Ano ■ Ne ■ Nevím

Graf 1 Změna vnímání dobra a zla

Poslední otázka v dotazníkovém šetření se ptala, zda se respondentům změnil pohled na dobro a zlo během studia na Ústavu sociálních studií. Odpovědi studentů odráží graf 1, ze kterého můžeme vyčíst, že většiny respondentů se nezměnil pohled na dobro a zlo studiem na ÚSS. 14 zúčastněných studentů připustilo, že kvůli studiu na ústavu vnímají dobro a zlo jinak. A tři zbylí jedinci si s tím nejsou jisti. Je potřeba dodat, že i když se některým studentům pohled nezměnil, zmínili, že studium na ÚSS jejich pohled prohloubil na tuto problematiku, tedy ji dokážou více pochopit a naložit s ní a další přiznávají, že se jejich vnímání může ještě změnit.

Tato studentská anketa nám ukázala, jaké rozmanité pohledy napříč naším Ústavem sociálních studií se zde objevují na tradiční pojmy dobra a zla, která lidstvo doprovází po celá staletí. Tyto pohledy jsou z podstaty jedinečnou záležitostí, neboť vychází z naší osobnosti tvarované rozličnými vlivy, jež někdy sami neovlivníme. Nakonec bych chtěla ještě jednou poděkovat všem, kdo se zúčastnili studentské ankety a sdíleli tak svůj osobní názor na dobro a zlo, což nemusí být pro každého lehké téma.

Rokův Bazilišek – nejnebezpečnější myšlenkový experiment všech dob

Bc. Nikolas Hreňo

Když se řekne nebezpečná myšlenka, možná se vám vybaví idea nacismu, anarchismu, či snad nějaký výplod mysli psychopata, co vám však nejspíše do hlavy nevkročí je představa, že existuje myšlenka, jež by pro vás sama o sobě znamenala ohrožení.

Možná si právě teď říkáte, že myšlenka je abstraktní věc, jenž existuje pouze v rámci vědomí člověka, jak by mohlo něco takového člověku ublížit nebo ho ovlivnit? Vždyť se nejedná o nic, co by se mohlo manifestovat v reálném světě.

Než postoupíme dál, rád bych vás drazí čtenáři varoval, že zbytek tohoto krátkého článku může být pro některé z vás velmi nepříjemný, ovšem potenciálně nebezpečným se stane až později a v tomto bodě budete opět varováni.

Pokud jste se rozhodli pokračovat, přečtěte si následující odstavec.

Možná teď stojíte, ležíte nebo sedíte. Co je však důležité je že čtete. Díváte se na obrazovku či snad na list papíru a do očí se vám odráží mnoho paprsků světla, ze kterých je váš mozek schopný vytvořit obraz. Nejsou tyto oči unavené? Možná by stálo za to mrknout a na zlomek sekundy přes tento smyslový orgán přetáhnout onen tenoučkový výběžek kůže, jež ho jednak vyčistí a jednak zvlhčí jako vlhká měkoučká tkáňová žínka. Nebyla to úleva? Možná by také stálo za to zhluboka se nadechnout a vydechnout a naplnit své plíce čerstvým douškem látky, bez které vaše tělo nevydrží naživu déle než deset minut.

Doporučil bych vám také spolknout tu trošku vlažné tekutiny, jež se vám v ústech nahromadila.

Cítíte to, že ano? Mrkání, dýchání a polykání vlastních slin. Jedná se o něco, co děláte dennodenně naprosto automaticky, ovšem po přečtení tohoto krátkého odstavce jste si tyto drobné tělesné aktivity uvědomily a možná vám teď i na nějakou dobu budou připadat nepříjemné.

Pokud se tohoto stavu chcete zbavit rychle, tak vám doporučuji jít si zaběhat, jedná se totiž o jediný způsob, o kterém vím, že na podobný stav zabírá vždy.

To, co jste právě možná zažili, jsou příznaky obsedantně kompulsivní poruchy, jež patří mezi úzkostné poruchy a jediné, co k tomu bylo zapotřebí, byl odstavec obyčejného textu ve školním časopise. Tímto jsem vás, proto doufám přesvědčil o tom, že některé myšlenky mohou být pro člověka alespoň nepříjemné.

Mezi další takové myšlenky patří také povědomí o spánkové paralýze, neboť už jen to, že víte, že je možné dostáhnout takového stavu při spaní, může teoreticky zvýšit šanci, že podobný stav zažijete. Některé tyto informace mohou i ohrozit vaše zdraví, řekněme že byste se jednoho dne rozhodli objednat si test DNA od společnosti 23andMe, abyste se dozvěděli něco o svých předcích, ve výsledcích se však také dozvíte, že kvůli několika genům u vás existuje vyšší šance na výskyt několika vážných nemocí, což u vás následně způsobí stres, který může negativně ovlivnit váš zdravotní stav.

Co vám však představím nyní, je něco mnohonásobně horšího. Něco, co je někdy označováno jako ten nejnebezpečnější myšlenkový experiment všech dob, který způsobil u některých lidí nervová zhroucení a noční můry a lze ho teoreticky považovat za „infohazard“, neboli za

informaci, která člověku ublíží už jen tím, že mu vstoupí do mysli.

Tato myšlenka se poprvé objevila na stránkách LessWrong, které je internetovým fórem určeným pro diskuzi psychologických, politických filozofických a jiných témat, kde ji zveřejnil uživatel pod přezdívkou Roko a byla brzy poté zakázána Eliezerem Yudkowskym (zakladatelem sítě).

Toto je vaše poslední varování tento časopis zavřít a přestat číst, neboť v následující části vám bude představen koncept dnes známý jako Rokův Bazilišek.

Termín technologická singularita lze definovat jako zlomový bod, kdy schopnosti umělé inteligence překonají schopnosti lidstva, typickým příkladem tohoto by bylo, pokud by někdo vynalezl počítač, jež by byl schopný sám sebe zdokonalovat. To by následně vedlo ke stavu, kdy by každá takto vylepšená verze počítače díky svému předchozímu zdokonalení vytvořila novou verzi sama sebe stále efektivněji a rychleji.

Na první pohled se to může zdát jako dobrá věc, kdo by nechtěl počítač, co se každou chvíli sám od sebe zdokonalí? Problém se ovšem objeví, když si uvědomíme, že by bylo jen otázkou času, než by takový počítač naprosto překonal lidské chápání a logiku.

POSLEDNÍ VAROVÁNÍ, DALŠÍ ČÁST NEČTĚTE, POKUD SE NEHCETE NAVŽDY STÁT OBĚTÍ VĚČNÉHO UTRPENÍ V RUKÁCH PRAKTICKY BOŽSKÉ ENTITY.

Představme si například, že bychom takovému stroji dali úkol, aby zlepšil kvalitu lidského života a jeho prvním krokem by bylo navždy uvěznit a mučit všechny, kteří se o jeho existenci dozvěděli a nepodílely se veškerou svou snahou a prostředky na jeho konstrukci a zároveň skrze

naprosto člověkem nepochopitelnou technologii oživit ty, jež již zemřeli a podrobit je stejnému zacházení.

Ted' vás asi napadá otázka, proč by tento počítač dělal něco takového a jednoduchou odpovědí je, že něco takového nevíme, ani vědět nemůžeme, protože uvažování takového počítače by neprobíhalo jako to naše. Můžeme třeba říct, že snažení se pochopit myšlení takového stroje prostřednictvím lidského myšlení je stejně nemožné, jako kdyby se pes pokoušel pochopit naše uvažování a logiku.

Co tak vzniká je tvor srovnatelný s těmi, jež vytvořil H. P. Lovecraft. Ve vaší hlavě se právě uhnízdila zatím neexistující entita, která se vám pod pohružkou nepředstavitelného utrpení nařizuje, abyste ji pomohli existovat. Samotná představa možnosti, že tento stroj bude existovat v budoucnosti před nás staví dilema. Neměli bychom zahodit všechno co děláme a věnovat veškeré naše úsilí tomu přivést tuto bytost k životu, abychom se vyhnuli pekelnému utrpení?

Také je důležité si uvědomit, že před tímto dilematem budou stát pouze ti, kteří se o možné existenci tohoto stroje už dozvěděli, pokud jste tedy o tomto tvoru dříve neslyšeli, byli jste chráněni, ale tím že jste si tento koncept představili najednou čelíte extrémnímu nebezpečí, před kterým vás už nikdy nic neochrání dokonce ani smrt.

Nejhorší na tomto myšlenkovém experimentu však je, že pokud nad možností existence tohoto stroje přemýšlíte, tak zvyšujete šanci, že někdy skutečně existovat bude, neboť čím více lidí nad jeho existencí uvažuje, tím větší je šance, že se mezi nimi najde někdo, kdo by se aktivně snažil vytvořit ho v budoucnosti, kde už třeba ani nebudeme schopni mu v tom zabránit.

Poslání

Michaela Křečková

Drazí kolegové, drahé kolegyně,
žijeme v době, která může být pro spousty z nás plná zla, ale také dobra. Záleží, z jakého pohledu se na ten dnešní rozmanitý a poněkud šílený svět podíváme. Každý z nás nosíme na očích „brýle“, kterými se koukáme svět, sbíráme zkušenosti a učíme se být osobností v této společnosti. Naše „brýle“ se v průběhu času mění v souladu s našimi zkušenostmi, a právě jedna z mých životních zkušeností mi změnila přístup k životu a stala se mým životním posláním.

Když jsem v roce 2019 nastupovala do 1. ročníku, v té době ještě na Katedru sociální patologie a sociologie, nenapadlo mě, že někdy budu inspirací pro někoho jiného, budu vzorem a budu někomu předávat kus sebe. Svět se mi obrátil asi po 7 měsících, kdy jsem byla s pár vybranými přijata do týmu lektorů Centra primární prevence Královéhradeckého kraje organizace SEMIRAMIS, z. ú. V té době jsem v tom viděla skvělou příležitost praxe, ale ještě jsem netušila, že tím získám druhou rodinu a smysl života.

Před tím, než jsem mohla začít pracovat, musela jsem si (stejně jako ostatní lektori) projít vcelku náročným kurzem, který bych nazvala mottem „Co tě nezabije, to tě posilní“. Ano, přesně tak to je. Je neskutečně náročné do sebe vstřebat veškeré techniky, které jsou potřeba pro primární prevenci rizikového chování. Také se musíme naučit řešit náročné situace a správně komunikovat s dětmi během necelých dvou měsíců. ALE, ten blažený a skvělý pocit, když jsem poprvé vyjela do školy a viděla, že jsme to právě MY, kteří jsou pro děti oporou a můžou jim pomoci, je nezapomenutelný. Nebudu lhát, byla jsem nervózní a jak.

Hlavou se mi před první „primárkou“ (tak jak tomu v organizaci říkáme) honilo jen to, aby za mnou nepřišlo dítě, že ho něco trápí, že mu někdo ubližuje nebo ubližuje i sám sobě. „Díky bohu“ se to nestalo. Přišlo to až příště a byla to jízda. Ale, ten pocit, když pomůžete a víte, že vám někdo důvěřuje je ta největší emoční jízda, která vámi v ten moment projede. Cítíte radost, že dítě sebralo odvahu a přišlo za vámi a současně cítíte smutek. Říkáte si: „*Jak je možný, že zrovna tomuhle dítěti se něco takového děje?*“. Ze začátku jsem si tyhle pocity brala s sebou domů, což byla obrovská chyba. Až po čase jsem si uvědomila, že se zkrátka tyhle situace dějí a já tu musím být teď a tady pro děti na 1 000 % a nepřipouštět si to.

Pojďme se trochu odpoutat od pocitů k realitě a říct si, jak vlastně vypadá celý den lektora v přímé práci. Celý proces začíná už asi měsíc před konkrétním dnem. Je zapotřebí si domluvit společný termín se svojí dvojičkou (každý lektor má přibližně 3 dvojice, někdo i více) a poté tento termín nabídnout škole. Pokud škola souhlasí, oznámí nám, která třída bude v jaký den, a poté nezbyvá nic jiného, než se připravit. Před konkrétním dnem je zapotřebí se domluvit s druhým lektorem na obsahu celého programu, který je pro každý ročník a pololetí odlišný (např. prevence šikany, netolismu, rizikového sexuálního chování apod.). V každém bloku (tématu) máme na výběr z mnoha technik, které můžeme přizpůsobit individuálním potřebám třídy. Když se s druhým lektorem domluvíme na průběhu, rozdělíme si navzájem přípravu, která je v závislosti na tématu a technikách jiná. Takže den předem tiskneme, kreslíme, stříháme, lepíme, zkrátka vše, co je potřeba (což se někdy protáhne i na 2 hodiny).

Když nastane den D, dopravíme se do školy na 1. vyučovací hodinu, která ve většině škol začíná v 7:50. Jako

lektor se zaručuje, že budu ve škole vždy minimálně 15 minut před začátkem. S ohledem na to, že některé školy jsou od Hradce Králové daleko, musím standardně vstávat 5:20. Když dorazíme do školy, většinou nás čeká vedení nebo školní metodik prevence a odvede nás do tříd, kde máme program realizovat. Zde se setkáme s třídním učitelem/třídní učitelkou a předáme si veškeré důležité informace o programu a aktuální situaci ve třídě. Se třídou trávíme 3 vyučovací hodiny a dodržujeme přestávky tak, jak jsou zvyklé. Po 3. vyučovací hodině si předáme opět zpětnou vazbu s třídním učitelem/učitelkou a odcházíme do další třídy. Po celém dni, kdy jsme schopni realizovat dvě třídy, se opět setkáváme s vedením či školním metodikem prevence (záleží na škole) a předáváme zpětnou vazbu o celkovém průběhu programu. Po vyřízení veškeré dokumentace se rozloučíme a hurá domů. Ale i tak naše práce nekončí, jelikož z každého setkání sepisujeme zápis, který obsahuje podrobné informace o třídě a realizovaných technikách.

Častokrát se v souvislosti s mojí prací setkávám s větami typu: „*No a jak ti dopadla ta přednáška dneska?*“, „*Vždyť tam hrajete jen nějaký společenský hry, ne?*“, „*Chudáci děti. Vydržet 3 hodiny poslouchat nějakou prezentaci je fakt hrůza.*“. Důležité je asi zmínit, že naše programy jsou stavěny na zásadách efektivní primární prevence od MŠMT. Naše programy jsou koncipovány interaktivně a žáci mají možnost si odnést všelijaké zážitky. Máme techniky, kdy žáci pracují samostatně, ve dvojicích, v menších či větších smíšených skupinkách anebo celá třída společně. Máme také techniky, jichž cílem je žáky rozproudit (aktivizovat). Tyto techniky nazýváme „*pohybovky*“ a vždy se vztahují ke konkrétnímu tématu. Po každé technice se společně v komunitním kruhu bavíme o tom, jak to žákům šlo,

o čem to bylo a čeho jsme chtěli touto technikou dosáhnout.

Asi to takhle vypadá jako velká pohoda. Ale je spousta věcí, které děláme a vynechala jsem, aby z toho nebyla bichle, jako např. psaní zápisu z bloku pro školu, poskytování poradenství či sepisování mimořádných situací (pokud takové situace nastanou). Nedílnou součástí, kterou musíme také během programu stihnout je odpovědět na anonymní dotazy. Dáváme tímto způsobem žákům šanci se nás na cokoliv zeptat, svěřit se či požádat o radu. Setkáváme se s různými anonymními dotazy – od příjemných: *„Jak se máte?“*, *„Kolik Vám je?“*, *„Máte přítele?“*, *„Jak jste se k téhle práci dostaly?“* až po ty méně příjemné: *„Doma mi ubližují, co mám dělat?“*, *„Někdo mě ve škole šikanuje a nevím co s tím.“*, *„Někdo mě na Facebooku vydírá, abych mu poslala své nahé fotky.“* a mnoho, ale mnoho dalších.

Jednou z našich hlavních zásad je DŮVĚRA. A jak se dá budovat důvěra? Tím že budeme upřímní. A to ve všem. Protože jak už dobře víme, lhaní a zastrašování není efektivní. Jsme upřímní ve všem – užívání návykových látek, sexuální oblast, pohyb na sociálních sítích, vztahy a další. Zajímají je naše zkušenosti a naprosto tomu rozumím. Mě by to v jejich věku také zajímalo. Samozřejmě i my máme své hranice, které když nechceme překročit, tak nemusíme (pravidlo STOP, které platí jak pro žáky, tak pro nás). Každý lektor má své hranice nastaveny jinak. Někdo by na otázku *„Jak často máš sex?“* odpověděl a někdo ne. A obojí je za nás v pohodě.

Často se taky setkáváme s tím, že žáci, kteří jsou na začátku puberty (období 10–11 let) zkouší co jim odpovíme a jaké budou naše reakce. Osobně jsem se setkala

s dotazem v 5. třídě: „Mám malého pindíka. Co mám dělat?“. V tento moment odpovídáme na dotaz tak, jak bychom odpověděli v jiné třídě – s vážností a plnou upřímností. Může se totiž stát, že ve třídě bude jedinec, kterého bude tato situace trápit a zároveň naznačíme ostatním, že dotazy nebereme na lehkou váhu. A jak jsem na tento dotaz odpověděla? „... (reakcí některých žáků na dotaz byl smích)... Říkali jsme si, že není potřeba dotazy, které tu přečteme nějak komentovat, tak pojďme to brát vážně. Chtěla bych ocenit toho, kdo nám dotaz napsal. Přejde mi naprosto přirozené, že tady je někdo, koho taková situace může trápit. Jste ve věku, kdy dospíváte, přecházíte do puberty a začínáte se o takové věci zajímat. Zároveň jste teď pořád a stále ve vývoji a za pár let může být všechno jinak. Pokud by někdo potřeboval, klidně přijďte po programu a můžeme si o tom popovídat. Také máte možnost nám napsat na naše pracovní e-maily, které tu máte vyvěšené.“

Pomalu bych tenhle článek zakončila, protože bych mohla psát dál a fakt by z toho ta bichle byla. Pracuji na téhle pozici druhým rokem, a i za tak krátkou dobu mám nespočetně zkušeností, kterých si nesmírně vážím. Přistupuji k téhle práci s velkou pokorou a respektem. Moje skvělá šéfová říká: „... i kdybys v té třídě pomohla jednomu dítěti, má to cenu.“. A přesně tohle je to, co mě motivuje k tomu dát ze sebe pro děti všechno. Práce v SEMIRAMIS mi otevřela oči a duši. Dala mi životní směr. A ať už mě život zavede kamkoliv, za tohle jsem nesmírně vděčná a DĚKUJI.

Hra na oliheň – fenomén nebo další krvák?

Veronika Řeháková

Na podzim tohoto roku nám Netflix přinesl nový seriál Squid Game neboli Hra na oliheň. Jihokorejský drama seriál, který se po svém vydání držel v prvních příčkách nejen na platformě Netflix, ale doslova všechny sociální sítě byly zaplaveny tímto fenoménem. Příběh pojednává o lidech, kteří dluží, kam se podívají. Ať už bance, lichvářům nebo svým známým. Jednoduše jejich dluhy jsou tak velké, že nemají nejmenší šanci je splatit. Proto tito lidé mají možnost si s dalšími dlužníky zahrát 6 her. Těchto 6 her má zajistit výherci opravdu velkou sumu peněz. To zní dobře ne? Jednoduše si zahrát pár her (u kterých se později dozvíme, že se jedná o dětské hry) a vyhrát peníze. To by chtěl každý. Ovšem nic tak jednoduché, jak se zdá. Pokud náhodou během hry budete vyřazeni, následuje to nejhorší – smrt.

Seriál pracuje na stejném základu jako můžeme vidět v Saw, Hunger Games nebo v dalším úspěšném kousku Netflixu: Alice in Bordeland. Hlavní pravidlo je přežít, ať se děje, co se děje. Ať už s pomocí ostatních nebo jako zrádce a intrikář. Vždy se projeví vaše skutečné já. Proč je tedy zrovna Hra na oliheň tak úspěšná a stále je v top 10 na Netflixu?

Příběh poukazuje na ekonomickou problematiku v Jižní Koreji, která není pouhý výmysl režiséra, ale bohužel krutá realita. Osobně si ale nemyslím, že tohle je důvod, proč se seriál stal tak populárním. Sice je skvělé, že seriál dokázal upozornit na problém, který postihuje nejen Jižní Koreu, ale

i celý svět, bohužel to není to, co je na seriálu tak populární.

Je možné, že tedy hlavní složkou sledovanost je brutalita? Tvůrci seriálu se nestyděli a veškeré scény jsou zpracovány opravdu graficky. Celkově seriál pracuje na logice: čím více agresivního chování a brutality tím líp. V jednom z dílů se objevuje noční bitva, kdy si hráči uvědomili příležitost vraždit, a tak skutečně začnou vraždit. Je hrozné si uvědomit fakt, že v záchvatu zoufalství a agrese je někdo schopný vzít jinému člověku život místo pokusu o spolupráci. Ovšem s touto šablonou se setkáváme prakticky ve všech zmiňovaných seriálech či filmech. Je dost pravděpodobné, že by tento vzorec chování byl uplatněn i v realitě, neboť v záchvatu paniky, zoufalství a zároveň uvědomění, že ze hry odejde jen jeden hráč je jasné, že se dříve či později projeví skutečná povaha a touha po moci. A i zde je to dobře viditelné. Z dlouholetých přátel se z jednoho stane ten dobrý, co chce držet se skupinou a ze druhého se stane manipulátor, který se snaží pomocí intrik vyhrát. Nikdy jsem nepochopila, proč se skupina spíš nesnaží spojit a zjistit co se děje a porazit tu větší moc. Bohužel si dokážu i na tohle sama odpovědět. Už by to nebyl tak velký trhák, protože by zanikla hlavně emocionální složka v podobě zrady a rozhodování, koho obětovat a koho ne.

Kromě brutality je zde spousta dalších jevů jako například hazardování, což je taky podstata seriálu. Ať už hazardování se svým vlastním životem nebo hazardování v podobě sázek, které v dramatu dávají VIP členové. Právě kvůli nim tahle hra existuje. Jejich pohodový život je už natolik nudný, že se rozhodli si jej vylepšit sledováním osob žijících na pokraji společnosti a sázet si, kdo z nich vyhraje. Tohle mi osobně přijde až neuvěřitelné, že může být někdo

tak zkažený penězi a je schopen přihlížet této hře, a ještě se u toho skvěle bavit. Ovšem to je právě podstata seriálu, která se nám odkrývá na konci posledního dílu.

Nemluvě o dalších jevech jako je promiskuita, lhaní, podvody nebo i manipulace. V každém dílu můžete vidět minimálně dva patologické jevy. A právě to je ten moment, kdy jsem se zeptala sama sebe, zda je tohle klíč sledovanosti či ne.

Nebudu lhát. Seriál je po vzhledové stránce barevný a pěkně natočený. Herci evidentně nejsou žádní začátečníci a s natáčením už mají nemalé zkušenosti. Scénář byl svým způsobem taky podán zajímavě. Pokud by tento seriál vznikl například z americké produkce, tak by, dle mého skromného názoru nebyl ani tak napínavý a nedokázal by příběh tak uchytit, jako právě asijská země. Ačkoli se to někomu nemusí líbit, ale jak Squid Game, tak Alice in Bordeland pracuje dobře s příběhem a napětím. Dokážou správně zakomponovat emocionální chvílky s těmi drsnými a tohle vídám převážně z asijské produkce. Narážím tady i lehce na anime, které je sice společností stále neuznané, ale je to ve finále to stejné jako právě tyto dva seriály, akorát anime je kreslené.

Ale pořád je tady otázka: Funguje toto drama jen na brutálních záběrech a dramatických scénách, nebo ne? Samozřejmě nejde jen o zmiňované scény. Bohužel, jak jsem zjistila po pár hodinách surfování po YouTube, TikToku a Instagramu, tak dnešní mladá generace si ani tak nevšímalá sociopatologických jevů (to je co říct), ani náznaků odkazujících na kulturu a myšlení asijských zemí, ale seriál funguje na hezkých kulisách a samozřejmě na atraktivních hercích a herečkách. Což mi přijde celkem smutné, že spíš, než rozebírat seriál z jiných hledisek se

budeme radši koukat na jen na vzhled herců. Tím nechci samozřejmě všechny své vrstevníky házet do jednoho pytle, ale většina pohlíží pouze na vizuální a dramatickou stránku seriálu. Dnešní generace jednoduše funguje na dramatu a brutalitě a má problém se na nějakou problematiku podívat i z jiného, hlubšího, úhlu.

Ovšem i přes tohle všechno hodnotím seriál jako dobrý. Určitě nespádám do skupiny lidí, který seriál prohlašují jako jeden z nejlepších za poslední dobu. Seriál se mi líbil to přiznávám, ale mnohdy na mě působil až příliš přehnaně. Jako by byla snaha režisérů na sílu tam zakomponovat nějaký jev, protože proč ne. Ale jinak sama musím uznat, že se nejednalo o tak špatný seriál a pokud jste schopni pominout to, že odmítáte koukat na cokoli co vytvoří někdo z Asie, a budete nad příběhem přemýšlet z vícero úhlů než jen, že se na to podíváte, protože to viděl každý, tak věřím, že nebudete litovat.

Poezie z patologie

Adéla Řezáčová

Sociální patolog

Den, co den se zaobírám
sociálními problémy.

Snahou pomoci ostatním zmírám
tam, kde selhávají ostatní systémy.

Pitvám a pitvám, kde se rodí
všechno deviantní chování.

Jak to v tom světě vlastně chodí...

Jak moc nás vlastně klame zdání,

... že se z dítěte nevinného
stane násilník, zloděj či vrah.

Že se z víry v bližního svého
rodí přeci také strach

... že svět je plný klamu.

Sekty, závislosti, splín,
já si s tím jen hlavu lámu.

Jak to všechno vyřeším?

Nezachráním svět, já vím,
však k pomáhání mám tendence,
to jest náš úděl, náš cíl,
sociální patologie a prevence.

Vězení

Jen čtyři studené stěny
beze světla, bez kyslíku.
Jen cela osamělé ženy,
co pláče už jen ze zvyku.

Bez možnosti úniku,
chodí stále pouze v kruzích.
Vyvolává v ní paniku,
když se jí na to ptají druzí.

Je pod nejvyšší ostrahou,
prý nepatří do společnosti.
Každou větu říká s rozvahou
a trest oplácí mu vděčností

Však při drobné neposlušnosti
pozná ruku bachaře,
když ji ze vzteku a zlosti
silou praští do tváře.

Ať už rukou nebo slovy
je vždy zraněna do krve.
Vzpomínku teď marně loví,
kdy ji vlastně zranil poprvé...

a tak ve svém vězení
za mřížemi přebývá,
cesta není k nalezení,
moc času jí už nezbývá.

Jen setkání s oním mužem
způsobilo její zkázu.
Začalo to darem růže
a skončilo v Alcatrazu...

Vzkaz

Četla jsem tvůj vzkaz už na stokrát
Každé slovo, co jsi napsal mi nedá spát
Říkám sama sobě, že to bude lepší, ale dál nemůžu si lhát
Teď v černém u kaple „sbohem“ ti musím dát

Kéž by čas šel vrátit zpátky
Všechny boje, všechny hádky
Zdají se jako malichernost
Stačí opora a věrnost
Řekli jsme si, že nikdy nebude žádné „beze mě“
A teď bezradně koukám, jak spouštějí tě do země
Co se stalo? Kde jsem pochybila,
Že jiná možnost nezbyla,
Než uchýlit se k tomu,
Že už nepřijdeš domů?

... že tě život dohnal k tomu takhle ztratit víru
A napsat mi jen „sbohem“ na vzkaz na kus papíru

A teď vidím tvou tvář v davu
Jsem jen v šoku, v nějakém stavu
Křičím z dálky „Neodcházej!“
Chci říct vše, ale slova scházejí
Jednou chtěla jsem ti dát své „ano“ u oltáře, znova
Přemítám si, jak se místo toho ze mě stala vdova
Vždyť neřekls, že je krize
Chci se hnout, jsem v paralýze
Co mám dělat? Už je pozdě
Čekám až kostelní zvony doznějí
Slzy stékají po tvé tváři, krku a rameni
Zbylo tu po tobě jen tvé jméno vryté na kameni

Z posluchárny na trať

Jiří Drtina

Na podzim se uskutečnil již šestý ročník akce Vyběhněme PROTI násilí, pro mě druhý, kterého jsem se účastnil. Přijde mi to jako včera, kdy jsem si v poklidu seděl na přednášce a bývalá absolventka nás lákala, abychom se přidali k organizování dalšího ročníku charitativního běhu. V klidu jsem zvážil své organizační dovednosti, tj. že nezvládám zorganizovat ani svůj denní rozvrh, a své sportovní nadšení, které se probouzí pouze při dobíhání na vlak, a řekl jsem si, proč ne, jdu do toho. Z prvního ročníku si mnoho nepamatuji. Snad jenom to, že jsem netušil, co se kolem mě děje, a nechal se vést zkušenějšími kolegy.

Tento zážitek jsem se rozhodl zopakovat i v roce 2021, nyní již bez záštity služebně starších kolegyň. Ač jsme se v týmu neustále přesvědčovali, že máme půl roku čas a není nutné se stresovat, stresovali jsme se. Máme ještě měsíc, to stihneme. Nestíhali jsme. Zbýval týden, to zvládneme. To nezvládneme, bude to propadák. A najednou zde byl den D.

Po poledni jsme se všichni sešli na náměstí v kampusu UHK. Ač jsem do té chvíle věřil v naše pevné nervy a klidnou mysl, barva našich obličejů napovídala pravý opak. Přímo na místě bychom mohli z fleku doučovat kdejakého chameleona. Od barvy rajčete, přes barvu čerstvě posekané trávy až po odstín právě padlého sněhu. Mnozí z nás zvládli i opačné pořadí, a to opakovaně. Nedá se nic dělat, vzhůru do práce. Rozmístit stoly, připravit občerstvení, postavit stany, zaúkolovat dobrovolníky... Když je řeč o dobrovolnících, jsem na tomto místě povinen poděkovat své dokonalé paměti na obličeje a jména. Zatímco s některými lidmi jsem se zdravil až třikrát (aniž bych si jejich jméno zapamatoval), některé jsem pro jistotu vynechal zcela. A to jsem si s sebou připravil i jmenný seznam (doporučení pro příště: k jménům přidat také fotografie). Během neustálého poklusu z jednoho stanoviště na druhé mi krokoměr neustále vysílal upozornění, abych přepnul z režimu chůze na jízdní kolo, a přesto se úkoly hromadily stejnou rychlostí, jakou ubývaly. Jelikož znám sám sebe a již jsem znal i situaci, předchozí noc proběhla ve znamení tvorby nákresů a harmonogramu. Tato příprava byla v daný den užitečná. Přesněji řečeno by byla, kdybych si dokázal vzpomenout, kde jsem ty desky zrovna odložil. Přes všechny nezdary se blížil startovní výstřel a akce probíhala už plynule. V klidu jsem postával opodál a sledoval běžce, jak se rozcvičují. Hlavou mi letěla jednoduchá otázka: „Jak může někdo uběhnout pět nebo snad těch deset kilometrů? To není možné.“ Nu, a jelikož jsem člověk nevěřící, musel jsem se přesvědčit na vlastní kůži, tedy spíš na vlastní nohy.

Odskočil jsem si do auta odložit své kapitánské desky, které jsem v tu chvíli výjimečně měl u sebe (samozřejmě až když jsem je nepotřeboval) a obul své krásné běžecké

boty (do té doby nepoužité). Čekal jsem různé poznámky směřované na moji adresu, že zrovna já jdu běhat. Poznámky se nekonaly, kolegyně nebyly schopny slova. Pouze přihlížely s očima jako talíře a ústy vykrouženými do dokonalého písmena O. Byl jsem sám se sebou spokojen, jaké se mi povedlo překvapení.

Pocit uspokojení mi vydržel pouze do chvíle, než jsem si stoupl na startovní čáru. Co já tady dělám? Kolem mě samí profesionálové nastavující si stopky a nervózně přešlapující v očekávání událostí příštích. Tak, a je to tady, výstřel. Jakožto jedinec ovládající základy etiky jsem starší a dámy pustil před sebe. Možná, že někteří byli i mladší než já, ale víte co, jistota je jistota. Na druhou stranu jsem si mohl vychutnat pohled na krásné prostředí trasy bez toho, aby mi ostatní účastníci stínili. Na první křižovatce potkávám svoji spolužačku: každého jiného závodníka povzbuzovala, ale na mě koukala jak na zjevení svatého Jána. Po několika dalších kilometrech (dle mapy tedy po jednom kilometru, ale tomu nevěřím, přestože jsem trať měřil osobně) jsem již proklel své výtečné nápady i celé běhání. A to několikrát.

Ve chvíli, kdy jsem zvažoval, že si pokojně zkolabuju do škarpy a nechám se dopravit na základnu jako figura pro nácvik první pomoci pro přítomné mediky, mi náladu zvedla běžkyně, která mě míjela (ladné pohyby, úsměv na tváři). No jo, to se jí to běží, když je zapřáhnutá za obrovského psa a má přídatný pohon. Až s odstupem několika vteřin mi došlo, že ten pes se dotýká země pouze třemi packami. A po několika dalších vteřinách jsem záhadný objekt přestal považovat za psa, ale rozpoznal jsem v něm dětský kočárek. To tedy ne, přece nemůžu doběhnout za paní s kočárkem. Tak do toho. Možná by plíce i protestovaly, ale ty jsem nechal za sebou už na prvním kilometru.

Proběhnout park, přeběhnout most a metr po metru, krok po kroku se blížit k cíli. Na tomto místě musím udělat krátkou odbočku. Pokud toto čte někdo, kdo nemá s běháním zkušenosti, dopředu si upravte hudební list, který budete poslouchat na trase. Písně typu Tam u nebeských bran a až mě andělé povolají k sobě nejsou vhodné ve chvíli, kdy si uprostřed louky snažíte vzpomenout, jaké jsou první příznaky infarktu. Ale zpátky na trasu. Přeběhnout parkoviště, podběhnout most a už je tu závěrečná asfaltka. Tedy spíš závěrečný kilometr. To už dám, pravá, levá, pravá, levá, no tak, to není přece tak těžké. Přeběhnout most, oběhnout park, přeběhnout lávku a už vidím cíl. Dobře, zapomněl jsem, že ještě musím oběhnout budovu, ale teď už to je nadohled. Známi na mě volají, moderátoři něco říkají, nic nevnímám. Pouze srdce, které mi znechuceně oznamuje, že hned zítra se stěhuje k někomu, kdo se bude k němu chovat lépe, a ty tři závodníky, kteří stojí mezi mnou a cílem. To ne, to rozhodně ne. Tihle všichni skončí až za mnou. Nevím, odkud jsem ještě vyhrabal zbytky sil, snad z vidiny, že konec je už tak blízko, a z vědomí, že pokud zkolabuju, nebudou se se mnou muset tahat nijak daleko. Jeden běžec, druhý běžec, poslední zoufalá steč a je to tam. Nevím, jestli jsem za zády raději viděl toho třetího závodníka nebo tu prokletou cílovou pásku, o které jsem snil posledních čtyři a půl kilometru (první půl kilometr jsem si ještě užíval).

Tady už to neumím zlehčit. Pocity, které jsem prožíval potom, stály za to. Pocit, že jsem sobě i všem ostatním dokázal, že na to mám. Pocit, že jsem na posledních metrech nechal za sebou další tři závodníky. Pocit, že jsem zvládl něco, co bych považoval ještě před hodinou za nemožné. Pro někoho možná rutina, pro mě životní zážitek.

A byl jsem potěšen ještě více, když mé dvě spolužačky doběhly až notnou chvíli po mně. Radost mírně opadla poté, co se zmínily, že ony běžely namísto pětky desítku, a ještě obsadily první dvě místa v kategorii žen (a přesto v cíli působily čileji než já – viz fotografie). Ale co, tak třeba příště. Na stupně vítězů jsem sice se svým časem nedosáhl (velké překvapení), ale ten zážitek byl cennější než medaile. Pravda, kolegové a kolegyně mi museli bezprostředně po závodu slíbit, že podobný nápad mi příště rozmluví, ale víte co? Ať mě přesvědčují, že to nedám, že to je nesmysl. Já už znám pravdu. Dokážu to. A co vy? Budete se sami přesvědčovat, že něco nezvládnete, nebo zahodíte pochyby a vrhnete se do toho po hlavě? Tak s kým z vás se potkám v květnu na startu?

Kontakty

Společná e-mailová adresa: eventusprocollegis@gmail.com

Redakční rada (v abecedním pořadí)

doc. PhDr. Václav Bělík, Ph.D.	vaclav.belik@uhk.cz
PhDr. Josef Kasal, Ph.D., MBA	josef.kasal@uhk.cz
Mgr. Martin Knytl, MCS	martin.knytl@uhk.cz
Bc. Helena Malířová	helena.malirova@uhk.cz

Lenka Červenáková	lenka.cervenakova@uhk.cz
Jiří Drtina	jiri.drtinga@uhk.cz
Bc. Nikolas Hreňo	nikolas.hreno@uhk.cz
Michaela Křečková	michaela.kreckova@uhk.cz
Veronika Řeháková	veronika.rehakova@uhk.cz
Adéla Řezáčová	adela.rezacova@uhk.cz

Šéfredaktor:

PhDr. Josef Kasal, Ph.D., MBA

Typografická úprava:

Mgr. Martin Knytl, MCS

